

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤတၢ် ကိၣ်မိၢ်ပၢ်အတၢ်ပၢ်ဃုာ်ပၢ်ဂီၢ် သနူတၢ်သိၣ်တၢ်သီ ဘျုးၣ်ခဲၣ်န့ၢ် တီၤဖိသၣ်-၁တီၤ ကိၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤ (Title 1) တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးၣ် လိာ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ကိၣ်တဖျၢၣ်ဂ့ၢ်တဖျၢၣ်ဂ့ၢ် လၢအဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအီၤလၢ တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤန့ၢ်, လၢတၢ်သးတဖျၢၣ်ပီၤ ကြၢးမၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ဒီး နီၤလီၤန့ၢ် မိၢ်ပၢ်လၢအဖိၣ်ဖိၣ်မၤသကိး တၢ်တဖၣ်လၢ မိၢ်ပၢ် တၢ်ပၢ်ဖိၣ်မၤသကိးတၢ် သနူအလံာ် လၢအဘၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤဆိၣ်ထွဲအီၤလၢမိၢ်ပၢ် လၢအတဲၤဖျၢၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်လိာ်ဘၣ်တဖၣ် လၢအဘၣ်တၢ်ပၢ်ဖျၢၣ်ထီၣ်ထီၣ်အီၤလၢ ကိၣ်မိၢ်ပၢ် ဒီး ဟံၣ်ဖိၣ်ဖိၣ် တၢ်သးလီၤပလီၢ် သနူတၢ်တီၢ်ကျဲၤ 116(b)-(School Parent and Family Engagement Policy/Plan 116(b))ကိၣ်ဖိၣ်ကိးဂၤဒဲး မၤနၢၤတၢ် တၢ်မၤ အပူၤအသိး န့ၣ်လီၤ.

A. တၢ်သိၣ်တၢ်သီသနူ တၢ်ပၢ်ဃုာ်ပၢ်ဂီၢ်

၁. တၢ်ကိးတၢ်အိၣ်ဖိၣ် တနံၣ်တဘျီ, ဖဲတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဂ့ၢ်, လၢမိၢ်ပၢ်လၢအဖိၣ်ဖိၣ်မၤသကိးတၢ်ကိးဂၤအဂီၢ် ကြၢးဘၣ် တၢ်ကွဲၣ်အီၤ ဒီး ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘၢအီၤလၢ အကဟဲထီၣ်ဝဲ, လၢတၢ်ကဒုးသ့ၣ်ညါမိၢ်ပၢ် လၢအကိၣ်အတၢ် ပၢ်ဖိၣ်မၤသကိးတၢ် ဒ်အဖျၢၣ်လၢ အကူၣ်ဝဲအံၤအပူၤ ဒီး ဒုးန့ၢ်ပၢ်အီၤ အကူၣ်ဝဲအံၤ အတၢ်လိာ်ဘၣ်တဖၣ်, ဒီး မိၢ် ပၢ်အတၢ်ခွဲး တၢ်ယၢ်လၢ အကဟဲဖိၣ်မၤသကိးတၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- * တနံၣ်တဘျီတၢ်အိၣ်ဖိၣ် ကဘၣ်တၢ်မၤအီၤဖဲ ကိၣ်ထီၣ်အခိၣ်ထံးကတၢ်တနံၣ် မ့တမ့ၢ် ဖဲသ့ၣ်လၢလီၤ ကိၣ်အိး ထီၣ်အမူး ဖဲဘျုးၣ်ခဲၣ်န့ၢ် တီၤဖိသၣ်-၁တီၤကိၣ် န့ၣ်လီၤ.
- * တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤ အလံာ်ဖိ လၢအပၢ်ဃုာ်ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤ အီၤဆူ မိၢ်ပၢ်ကိးဂၤဒဲး န့ၣ်လီၤ.
- * ပုၤမၤတၢ်ဖိ ကအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ အကတဲၤဖျၢၣ်ဒုးန့ၢ်ပၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဝဲအံၤ န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်အိၣ်ဖိၣ်တဖၣ် ကဘၣ်တၢ်သုးကျဲၤမၤအီၤ ဒ်အကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲဒီးတၢ်အိၣ်သး, ဒ်အမ့ၢ် ထံၣ်လိာ်အိၣ်ဖိၣ် လၢဂီၤခီ မ့တမ့ၢ် ဟါခီ, ဒီး ကကတဲၢ်ကတီၢ်န့ၢ်, တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ အကူၣ်ဝဲအံၤဝဲအံၤမၤစၢၤဝဲ, သိလုၣ်တၢ်လဲၤတၢ် က့ၤ, တၢ်ကွၢ်ထွဲဖိသၣ်, မ့တမ့ၢ် တၢ်လဲၤဟးဆူဟံၣ် လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီး မိၢ်ပၢ် တၢ်ပၢ်ဃုာ်ပၢ်ဂီၢ် အ ဂ့ၢ်အကျိၤတဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

- * မိၢ်ပၢ်တၢ်အိၣ်ဖိၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢ ဟါခီ မ့တမ့ၢ် ဖဲမ့ၢ်ထူၣ်ခါအဆၢကတီၢ်, လၢအအိၣ်ဃုာ် မ့တမ့ၢ် တအိၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်အိၣ်, လၢမိၢ်ပၢ်တလိာ်ဟ့ၣ်အပူၤ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စဝဲနံး ဒီး ကညိပုၤတဲကျိၣ်ထံတၢ် ကအိၣ်ဝဲ န့ၣ်လီၤ.
- * မိၢ်ပၢ် ကဒီးန့ၣ်လံာ်ကွဲၣ်မ့ၢ် လၢအလဲၤဟးလၢကိၣ် ဖဲအဖိမၤလိတၢ်အဆၢကတီၢ် ဖဲဂီၤခီ မ့တမ့ၢ် ဟါလီၤခီ ဖဲကိၣ် ထီၣ်အဆၢကတီၢ် န့ၣ်လီၤ.
- * တၢ်ဂီၢ်ထီၣ်သီ ဒီး တၢ်ကိာ်ထီၣ်သီ တၢ်အိၣ်ဖိၣ်တဖၣ် ကဘၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤမၤအီၤလၢ အကြၢးလိာ်အသးဒီး မိၢ် ပၢ်အတၢ်အိၣ်သး န့ၣ်လီၤ. စဝဲနံး ဒီး ကညိပုၤတဲကျိၣ်ထံတၢ် ကအိၣ်ဝဲ လၢကမၤစၢၤတၢ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.

၃. ထိဘိ ငှားပတ်ယုတ်ဟ်ဂီၢ် မိၢ်ပၢ်တဖၣ်လၢ တၢ်သုးတၢ်ကျဲၤအပူၤ ဇီး ကျဲၤလၢ တၢ်တိၢ်ကျဲၤမၤတၢ်လၢအဆၢကတီၢ်အပူၤ , တၢ်ကွၢ်ကတီၢ်တၢ်အပူၤ, ဇီး တၢ်မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ကွီၤအမိၢ်ပၢ် တၢ်ပၢ်ယုတ်ဟ်ဂီၢ် သနူအပူၤ န့ၣ်လီၤ.

* မိၢ်ပၢ်ကွီၤသရၣ်တၢ်ကရၢကရီၤ တၢ်အိၣ်ဖျိၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအိၤ တလၢတဘျီ န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်တဖၣ် တၢ်ကွဲၤမုၢ်အိၤလၢ အကလဲၤထီၣ်ဝဲ ဇီး တၢ်ပိၢ်တဲသကိးတၢ် ဘၣ်ထွဲးဇီး ကွီၤအမိၢ်ပၢ် တၢ်ပၢ်ယုတ်ဟ်ဂီၢ် သနူ န့ၣ်လီၤ.

* ဖံၣ်ထံၣ်အိၣ် အခိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတၢ် ပှၤဟ့ၣ်ကူၣ်တၢ် အကမံးတံၢ် အခၢၣ်စး ဇီး ဘၣ်တၢ်ကွဲၤမုၢ်အိၤဆူ တနံၣ်တဘျီ ကီၢ်ရၣ်လီၤကဝီၤ တၢ်အိၣ်ဖျိၣ် န့ၣ်လီၤ.

၄. ကတဲၢ်ကတီၢ်န့ၣ် မိၢ်ပၢ်လၢ အဖိၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တဖၣ်လၢ..

a. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ အဘၣ်ထွဲးဇီး တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဝဲအံၤ ဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ် ...တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတၢ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ, လၢအကလံာ်ကျိၣ် ဇီး စပဲနံးကျိၣ် ဇီး ကညီကျိၣ် ကဘၣ်တၢ်ဆုၤလီၤအိၤဆူဟံၣ် လၢပှၤကွီၤဖိအစုပူၤ ဖဲ ကွီၤထီၣ်အခိၣ်ထံးကတၢ် တနံၣ် န့ၣ်လီၤ.

b. တၢ်တဲဖျါထီၣ် လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်အခိၣ်ပညီ လၢအဘၣ်တၢ်သုးအိၤလၢကွီၤ, တၢ်ဖဲးလိမၤဇီး အတၢ်သမံသမိး အလံာ် လၢအဘၣ်တၢ်သုးအိၤလၢ တၢ်ကထီၣ်ဒုးကွၢ် ပှၤကွီၤဖိအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်, ဇီး တၢ်အပတီၢ်လၢ တၢ်ဆၢမ့ၢ်လၢပှၤကွီၤဖိကတုၤထီၣ်ဝဲ ... ကလံာ်ထံးဒဲၣ်ခိၣ်ထံၣ် အပတီၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်လူၤပိၢ်မၤထွဲးအိၤ လၢတၢ်ပံးစုန့ၣ်ကျဲ တၢ်သိၣ်လိမၤဇီး လၢပှၤကွီၤဖိ အတၢ်မၤန့ၣ်မၤန့ၣ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤ နထံၣ်န့ၣ်အိၤသုလၢ ဟူရဲၣ်ကီၢ်ရၣ်လီၤကဝီၤကွီၤ အပှၢ်ယဲၤသနူအပူၤ, ဇီးလၢ တီၤပူၤစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

c. တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အဂီၢ် လၢတၢ်ကတၢ်ပိၢ်တဲသကိး တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သု လၢအဖိအဂီၢ်.. တလၢတဘျီ ဖံၣ်ထံၣ်အိၣ် တၢ်ရဲၣ်လီၤ ကတဲၢ်ကတီၢ်န့ၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် လၢတၢ်ကတၢ်ပိၢ်တဲသကိးတၢ်အဂီၢ် ဘၣ်ထွဲးဇီး ကွီၤအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ဇီး တၢ်မၤသိထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

B. တၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤသကိး တၢ်ပံးန့ၣ်မူဒါ လၢပှၤကွီၤဖိ တၢ်ဖဲးလိမၤဇီး တၢ်တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘး အဂီၢ်.

ကွီၤ-မိၢ်ပၢ် တၢ်အၢၣ်လီၤ လၢအတဲဖျါထီၣ်ဝဲ မိၢ်ပၢ်, ကွီၤအပှၤမၤတၢ်ဖိခဲလၢာ်, ဇီး ပှၤကွီၤဖိတဖၣ် ကနီၤလီၤသကိး တၢ်ပံးန့ၣ်မူဒါ လၢတၢ်မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ပှၤကွီၤဖိ အတၢ်ဖဲးလိမၤဇီး တၢ်တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘး နဲလဲၣ် န့ၣ်လီၤ.

* ကွီၤ-မိၢ်ပၢ် တၢ်အၢၣ်လီၤ ဘၣ်တၢ်ပၢ်အိၤဖဲ ဘျုးခဲနံၢ် တီၤဖိသၣ်-၁တီၤ ကွီၤန့ၣ်လီၤ.

* လံာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ဝဲလၢ အဲးကလံာ်ကျိၣ်,စပဲနံးကျိၣ် ဇီး ကညီကျိၣ် န့ၣ်လီၤ.

* ပှၤကွီၤဖိလၢ အဟဲန့ၣ်လီၤဆူ ဘျုးခဲနံၢ် တီၤဖိသၣ်-၁တီၤ ကွီၤတဖၣ်, တၢ်တၢ်ပိၢ်တဲသကိး တၢ်အၢၣ်လီၤအိၤလီၤအဂ့ၢ်အကျိၤဇီးအဝဲသ့ၣ် ဇီး လံာ်အဝဲန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဆုၤလီၤအိၤဆူဟံၣ် လၢမိၢ်ပၢ် ကကွၢ်ဖးသကိးဝဲဇီး အဖိ န့ၣ်လီၤ.

C. ကွီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ် တြီၢ်ပှၤကညီ လၢ တၢ်ပၢ်ယုတ်ဟ်ဂီၢ်အဂီၢ်

လၢတၢ်ကမၤလီၤတၢ် မိၢ်ပၢ်အတၢ်ပၢ်ယုတ်ဟ်ဂီၢ် ကအိၣ်ဇီး တၢ်မံၣ်သ့ၣ်ကျဲၤသးအဂီၢ် ဇီး လၢတၢ်ကဆိၣ်ထွဲးမၤစၢၤ တၢ်မၤသကိးတၢ်လၢကွီၤ, မိၢ်ပၢ်တဖၣ်, ဇီး ပှၤတဝါ လၢတၢ်ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ် ပှၤကွီၤဖိ အတၢ်ဖဲးလိမၤဇီး တၢ်တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘး အဂီၢ်...

- a. ကြားကတ်ကတီးနှင့် တာ်တိစာမစာ လာမိ်ပာ်လာအဖိမလိတာ်လာကို မ့တမ့ လာလီ်ကဝီ တာ်ကူဉ်ဘဉ် ကူဉ်သ့တာ်ကရါကရီအအိဉ် တဖဉ်အဂီ်, န်အကြားဝဲဘဉ်ဝဲအသိး, လာအကနာ်ပာ် တာ်ဂ့ၢ်သ့ဉ်တဖဉ်အံၤ န်အမ့ၢ် ကီ်စဉ် အတာ်ဖဲးလိမးဒီး တာ်သ့ဉ်မံသးမုဉ်အပတီ် ဒီး ကီ်စဉ် ပုၤကွီဖိ တာ်ဖဲးလိမးဒီး တာ်မးန့ၢ်မးန့ၢ် အတပ တီ်, ကီ်စဉ် ဒီး လီ်ကဝီ တာ်ဖဲးလိမးဒီး တာ်သမံသမိး, ဒီးလာ ကဘဉ်ကွာ်ထွဲ ဖိသဉ်အတာ်လဲထီဉ်လဲထီဉ် လဲဉ် ဒီး မးသကိးတာ်ဒီး ကွီသရဉ်တဖဉ်လဲဉ် လာတာ်ကမးလဲထီဉ်လဲထီ ပုၤကွီဖိ အတာ်တုၤထီဉ်ထီဘး အဂီ် န့ဉ်လီၤ.
- * ဝဲတာ်ဂီ်ထီဉ်သိ ဒီး တာ်ကီ်ထီဉ်သိ တာ်အိဉ်ဖိဉ်အဆာကတီ်, မိ်ပာ်တဖဉ် တာ်ဒူးသ့ဉ်ညါအီၤဘဉ်ထွဲဒီး ကလံၤထံး န့ဉ်ခိထဉ် တာ်ဖဲးလိမးဒီး တာ်သ့ဉ်မံသးမုဉ် အပတီ်တဖဉ်, တာ်ဒီးစးတဖဉ်လာ တာ်ကသ့ဉ်ညါ ပုၤကွီဖိ အတာ်လဲ ထီဉ်လဲထီ, ဒီး ကျဲၤကျဲၤလာ တာ်သ့ဉ်အီၤလာ တာ်ကမးလဲထီဉ်လဲထီ ပုၤကွီဖိအတာ်တုၤထီဉ်ထီဘးအဂီ် သ့ဉ် တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.
- b. ကြားကတ်ကတီးနှင့် တာ်ပိးတာ်လိ ဒီး တာ်သိဉ်လိတဖဉ် လာကမးစာမိ်ပာ် န်သိးအကသ့မးသကိးတာ်ဒီးအဖိ လာအကမးလဲထီဉ်လဲထီအဖိ အတာ်တုၤထီဉ်ထီဘးတဖဉ်အဂီ် န့ဉ်လီၤ.
- * လံာ်စးကျဲတဖဉ် အိဉ်ဝဲလာ မိ်ပာ်ကိးဂးဒီးအဂီ် ဝဲကွီအိးထီဉ်အမူးအဆာကတီ်, မိ်ပာ် တာ်ပာ်ယုာ်ပာ်ဂီ်အန့ၤ, ဒီး တာ်အိဉ်ဖိဉ်အဆာကတီ် န့ဉ်လီၤ.
- * ဟံဉ်ဒီးကို တာ်ဆဲးကျိးလိာ်သး, တလါတဘျီ လံာ်တာ်ကစီဉ် လာအဟ့ဉ် မိ်ပာ် တာ်ဆိကမိဉ် ဒီး တာ်ဟ့ဉ်ကူဉ်တ ဖဉ် လာအကမးစာမိ်ပာ် လာ တာ်ဖးလံာ် ဒီး တာ်ဒူး အတာ်သ့တာ်ဘဉ်တဖဉ်, ဘဉ်တာ်ပာ်လီၤအီၤလာ ကီ်ရုဉ်လီၤ ကဝီအပုာ်ယဲၤသန့အပူၤ န့ဉ်လီၤ.
- c. ကြားသိဉ်လိန့ဉ်လိ ကွီသရဉ်တဖဉ်, ပုၤမးစာပုၤကွီဖိတဖဉ်, ကွီခိဉ်တဖဉ်, ဒီး ပုၤမးတဖိအဂုာ်အဂါတဖဉ်လာ မိ်ပာ်အတာ်တိစာမစာ, မိ်ပာ်အတာ်ဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီၤလီၤ အတာ်ကဲဘျူးကဲဖိဉ် ဒီး အလုာ်အပူၤတဖဉ်, ဒီး တာ်ကြား မးသကိးတာ်တပူၤယိးဒီးမိ်ပာ် န်ပုၤမးသကိးတာ်လာ အအိဉ်ဒီး တာ်ခွဲးတာ်ယာ်ဒ်သိးသိး, ဒီးလာ တာ်ကမးဖျါထီဉ် ဒီး မးဘဉ်လိာ်ဖိးဒု မိ်ပာ် တာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲၤတဖဉ်, ဒီး သ့ဉ်ထီဉ် တာ်စာယဉ် လာမိ်ပာ် ဒီး ကွီအဘာဉ်စာ န်လဲဉ်အ ဂီ် န့ဉ်လီၤ.
- * တာ်သိဉ်လိအဆာကတီ်တဖဉ်, န်အမ့ၢ် တာ်မးကီ်ထီဉ်သး, အိဉ်ဝဲလာမိ်ပာ်အဂီ်, ဒီးလာကွီသရဉ်တဖဉ်အဂီ် လာပကွီန့ဉ်လီၤ.
- d. ကြားမးဘဉ်လိာ်ဖိးဒု ဒီး မးသကိးတာ်လာ မိ်ပာ် တာ်ပာ်ဖိဉ်မးသကိးတာ် တာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲၤ ဒီး တာ်ဟူးတာ်ဂဲၤအပူၤ တဖဉ် ယုာ်ဒီး ဟဲစတး, တီၤဘျီကွီတာ်ရဲဉ်တာ်ကျဲၤတဖဉ်, ဒီး တာ်ကွာ်ထွဲဖိသဉ်အလီၤ လာကဟ့ဉ်ဂံာ်ဟ့ဉ်ဘါ ဒီး မးစာမိ်ပာ် လာအဖိအတာ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အပူၤအဂီ် န့ဉ်လီၤ.
- * တနံဉ်တဘျီ တီၤဖိသဉ် တာ်ဆိတလဲ တာ်အိဉ်ဖိဉ် ဘဉ်တာ်မးသကိးအီၤဒီး ပုၤကွာ်ထွဲဖိသဉ်အလီၤ, ဟဲစတး, ဒီး တီၤဘျီကွီ အပုၤမးတဖိတဖဉ် လာကတၢ်ပိာ်ဝဲသကိး တာ်ဆိကမိဉ် ဘဉ်ထွဲဒီး တာ်ဆိတလဲဆူ တီၤဖိသဉ်ကို အဂုာ်အကျိၤတဖဉ် န့ဉ်လီၤ.
- * တာ်ပိးတာ်လိ ဘဉ်တာ်ဟ့ဉ်နီၤလီၤအီၤဆူ မိ်ပာ်အအိဉ် ဝဲတနံဉ်တဘျီ တာ်ကီ်ထီဉ်သိ တီၤဖိသဉ် တာ်ဆဲးလီၤမံၤ အ ဆာကတီ် န့ဉ်လီၤ. တာ်ဆိကမိဉ်တဖဉ် ဘဉ်တာ်နီၤလီၤအီၤဆူမိ်ပာ် လာအကကတ်ကတီးအဖိဆဲးတဖဉ် လာတီၤ ဖိသဉ်ကွီအဂီ် န့ဉ်လီၤ.

- e. ကြားမလီတံင်ဒ်သိး တံင်ဂုတ်ကျိလၢ အဘၣ်ထွဲဒီး ကွီ ဒီး မိၣ်ပၢ တံင်ရဲၣ်တံင်ကျဲၤတဖၣ်, တံင်အိၣ်ဖိၣ်တဖၣ်, ဒီး တံင်ဟူးတံင်ဂဲၤအဂုၢ်အဂၤတဖၣ် ကဘၣ်တံင်ဆုၤလီၤအီၤဆူ မိၣ်ပၢလၢအဖိမၤသကိးတံင်တဖၣ် လၢကျိၣ်လၢမိၣ်ပၢနံၤ ပၢၢ်ဝဲသ့ တခါ န့ၣ်လီၤ.
- * တံင်ဂုတ်ကျိလဲၤလၢ ဘၣ်တံင်ဆုၤလီၤအီၤဆူဟံၣ်န့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်လံာ် ဒီး ကျိၣ်လၢ မိၣ်ပၢနံၤပၢၢ်ဝဲ လၢအမ့ၢ် အဲး ကလံးကျိၣ် မ့တမ့ၢ် စပနံးကျိၣ် ဒီး ကညီကျိၣ် န့ၣ်လီၤ. လံာ်လၢတံင်ကွဲးအီၤတဖၣ်, လၢအပံာ်ယုာ်ဒီး တလီၤတဘျီ လံာ်တံင်ကစီၣ် ဒီး တံင်ကွဲးဒုးသ့ၣ်ညါမိၣ်ပၢတဖၣ် အိၣ်ဝဲလၢ အဲကလံးအကျိၣ်,စပနံးအကျိၣ် ဒီး ကညီကျိၣ် န့ၣ် လီၤ.
- f. ကြား မၤကွီတံင်အိၣ်ဖိၣ် တဘျူးဘျီ, မ့တမ့ၢ် မၤတံင်အိၣ်ဖိၣ်လၢဟံၣ် လၢကွီသရၣ် မ့တမ့ၢ် တံင်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အ ပုၤမၤတံင်ဖိ အဘၣ်စၢၤ, လၢအမၤသကိးတံင်လီၤလီၤဒီး ဖိသ့ၣ်, ယုာ်ဒီး မိၣ်ပၢလၢ အလဲၤထီၣ်တံင်အိၣ်ဖိၣ် လၢကွီ တဘျူးတသ့တဖၣ်အဂီၢ်, လၢတံင်မၤအိၣ်ဖိၣ် မိၣ်ပၢ တံင်ဟံာ်ယုာ်ဟံာ်ဂီၢ် ဒီး တံင်ဟံာ်ဖိၣ်မၤသကိးတံင်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.
- * တံင်အိၣ်ဖိၣ်တဖၣ် ဘၣ်တံင်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤအီၤ လၢတံင်ဆၢကတီၢ်တဘျူးခါ ဒ်သိးအကဘၣ်လိာ်ဒီး မိၣ်ပၢအတံင်အိၣ် သးအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. လီၤတဲစိတံင်အိၣ်ဖိၣ် ကဘၣ်တံင်မၤအီၤ ဝဲအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်အခါ န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် တံင်အိၣ်ဖိၣ် လၢဟံၣ်ပူၤ လၢကွီသရၣ်ဒီးမိၣ်ပၢအဘၣ်စၢၤ ကဘၣ်တံင်မၤအီၤ ဝဲအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်အခါ န့ၣ်လီၤ.
- * မိၣ်ပၢယုာ်ထီၣ်ဝဲလၢ အကထံၣ်လိာ်ဒီး ကွီသရၣ် လၢတံင်ဆၢကတီၢ်အဂၤ လၢဒီတနံၣ်ညါအတီၢ်ပူၤ သ့ဝဲ န့ၣ်လီၤ.
- g. ကြား ဒုးအိၣ်ထီၣ် ကီၢ်ရူၣ်လီၢ်ကဝီၤ မိၣ်ပၢတံင်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး ကီၣ်ကးကရၢ လၢအကကတံာ်ကတီၢ်န့ၣ် တံင်ဟ့ၣ် ကူၣ် လၢတံင်ဂုၢ်ဝဲလၢအဂီၢ် လၢအဘၣ်ထွဲဒီး မိၣ်ပၢတံင်ဟံာ်ဖိၣ်မၤသကိးတံင် လၢတံင်ကရၢကရိအပူၤ လၢအဘၣ်တံင် စိစၢၤမၤစၢၤအီၤလၢ အကူၣ်ဝဲအံၤ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- * ကီၢ်ရူၣ်လီၢ်ကဝီၤ တံင်ဂုၢ်ခိၣ်တီတၢ မိၣ်ပၢ တံင်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးကမံးတံာ်ကရၢတဖၣ် တနံၣ်တဘျီ ထံၣ်လိာ်အသးဒီး ကွီတဖျၢၣ်ဒီးတဖျၢၣ်အခါၣ်စး န့ၣ်လီၤ.
- * မိၣ်ပၢကွီသရၣ်တံင်ကရၢကရိ(ဖံၣ်ထံၣ်အိၣ်)အပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် မ့ၢ်ဝဲ ကီၢ်ရူၣ်လီၢ်ကဝီၤ တံင်ဂုၢ်ခိၣ်တီတၢ တံင် ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးကမံးတံာ် အကရၢဖိန့ၣ်လီၤ.

D. ကျဲၤပၢၢ်ညီ

လၢတံင်ကလူၤပိာ်မၤထွဲ မိၣ်ပၢတံင်ဟံာ်ယုာ်ဟံာ်ဂီၢ် ဒ်အကူၣ်ဝဲအံၤလီၢ်ဘၣ်ဝဲအသိး ဒီး လၢတံင်ကကွီးလိမၤထွဲသးအဂီၢ်, ကီၢ်ရူၣ်ဒီးကွီတဖၣ် ကြားကတံာ်ကတီၢ်န့ၣ် တံင်ခွဲးတံင်ယာ်လၢလၢပုၤပုၤ လၢမိၣ်ပၢလၢအဖိမၤသကိးအဲးကလံးကျိၣ် တ ဘၣ်အါအါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, မိၣ်ပၢလၢ အဖိကဲက့ကွဲၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, မိၣ်ပၢလၢ အဖိသုး လီၢ်သုးကျဲၤတဖၣ်အဂီၢ် လၢအ ကဟံာ်ဖိၣ်မၤသကိးတံင်အဂီၢ်, လၢအပံာ်ယုာ်ဒီး တံင်ကတံာ်ကတီၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ တံင်ဂုၢ်တံင်ကျိၤတဖၣ် ဒီး ကွီအလံာ် ဘိးဘၣ်ဟံာ်ဖျါ လၢကျိၣ်လၢ မိၣ်ပၢနံၤပၢၢ်ဝဲ တခါ ဒ်သိးအဝဲကွီးလိမၤဒီးအသး ကသ့အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.

- * လံာ်ဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်, လံာ်မဲၤကစံဖိတဖၣ်,လံာ်ဖိလံာ်ဆၣ်တဖၣ်,လံာ်တံင်ကစီၣ်တဖၣ်,လံာ်တံင်အါၣ်လီၤတ ဖၣ်,ဒီးလံာ်ပရၢတဖၣ် အိၣ်ဝဲလၢ အဲးကလံး ဒီး စပနံးအကျိၣ် န့ၣ်လီၤ.
- * ပုၤတဲကျိၣ်ထံတံာ် အိၣ်ဝဲဝဲ တံင်အိၣ်ဖိၣ်ဖးဒိၣ်အဆၢကတီၢ်, တံင်လဲၤဟးဆူဟံၣ်အဆၢကတီၢ်, ဒီး တံင်အိၣ်ဖိၣ်အဆၢ ကတီၢ် န့ၣ်လီၤ.